

Francesc Layret, 1880–1920

Francesc Layret, nasqué a Barcelona el 10 de juliol de 1880. Als dos anys va contraure una paràlisi infantil que el va deixar tolit per a tota la vida. Fou un estudiant brillant tant en el batxillerat com en les dues carreres universitàries que cursà alhora, la de Lleis i la de Filosofia i Lletres, de les quals es doctorà el 1905 amb la màxima qualificació.

El 1902 va formar part del grup fundador de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, presidí la primera Comissió Organitzadora i redactà els primers Estatuts. Posteriorment hi va participar activament i el va presidir durant el període 1906–1907. Com a advocat va participar en nombrosos processos de caràcter social defensant els treballadors, en especial de la CNT, el sindicat majoritari i que agrupava els obrers més combatius. Layret va ser elegit regidor de l'Ajuntament de Barcelona per la Unió Republicana, i va actuar amb austeritat i honradesa exemplars. Fou nomenat president de la Comissió d'Hisenda que elaborà i executà el Pressupost de la Reforma, obrint el que avui és la Via Laietana. D'aquest pressupost va aconseguir un estalvi de dos milions amb els quals el 1908 va elaborar i defensar el Pressupost de Cultura per a la creació d'unes escoles d'ensenyament modern, laic i mixt. Pressupost que l'Ajuntament aprovà a pesar de l'oposició de les dretes, però que finalment no es va poder posar en pràctica al ser vetat per la Diputació.

L'any 1919 va ser elegit diputat per Sabadell a Las Cortes de Madrid, en representació del Partit Republicà Català. De les seves intervencions, destaca la que, com a defensor de la pau, realitzà arrel de la presentació del Pressupost de Guerra i un discurs, que pronuncià l'any 1920, en què denuncià la situació repressiva que patia el proletariat català després de la vaga de la Canadenca, el 1919.

El 30 de novembre de 1920 Francesc Layret va ser assassinat pels pistolers del Sindicat Lliure (tal com sarcàsticament s'autodenominava) a sou de la patronal catalana i amb la complicitat de l'autoritat governativa. El van assassinar quan sortia de casa seva per anar, com a diputat, al Govern Civil per protestar pel trasllat de trenta presos, anarcosindicalistes uns i del Partit Republicà Català altres, entre els qui es trobaven els seus amics Lluís Companys i Salvador Seguí.

Francesc Layret, lliure pensador, demòcrata, republicà, catalanista i defensor de la justícia social, va ser un personatge rellevant de la vida político-social catalana. El compromís amb la realitat del seu temps i del seu país el va portar a col·laborar amb l'obrerisme i el moviment llibertari, que van fer que Barcelona fos internacionalment coneguda com la "Rosa de foc" pel seu paper d'avantguarda en la lluita contra l'opressió i l'explotació. Per Francesc Layret la lluita per la democràcia i la República, la lluita pels drets del poble català i la lluita per una societat en què s'hagués desterrat la injustícia social, estaven indissolublement unides.

Per tot això l'assassinaren el 1920, i per tot això avui, els hereus dels qui ordenaren el seu assassinat volen esborrar-lo de la memòria col·lectiva, amb la vergonyosa col·laboració dels historiadors i de les institucions, incloses les governades per partits que s'autodefineixen d'esquerres. Fa dos anys, quan es complí el 75è aniversari del seu assassinat, cap institució li dedicà el més petit record.

Conferències pronunciades per Francesc Layret, el 10 de novembre i l'1 de desembre de 1918 (Fragments).

"Els nostres principis nacionalistes són ara proclamats per un demòcrata i fins i tot han estat reconeguts per la Constitució dels Soviets de Rússia. Veieu, doncs, la raó que teníem quan dèiem que el principi nacionalista no era un principi arcaic i atàvic, sinó un credo de Llibertat i de Dret que havia d'ésser defensat pròpiament per

les esquerres i mai no encarnat per les dretes.

Ja estem cansats de fer de comparses perquè damunt les nostres espatlles, i amb l'amor a Catalunya només als llavis, s'enfilin als ministeris i des d'allà dalt ens diguin: Catalans, no és aquesta l'oportunitat del nostre problema. Hem d'ajornar les reivindicacions de la nostra terra.

El problema social era el més greu abans de la guerra; continua essent—ho ara, agreujat encara, i continuarà essent—ho demà.

El món està dividit en dues classes enemigues: la classe dels que posseeixen i la dels qui no res tenen (...), a l'extrem a què hem arribat, el problema social no es resol amb pal·liatius, suavitats, ni draps calents. No ho resoldrem amb les pensions obreres, assegurances socials, augments de salaris, disminució de la jornada de treball, etcètera. Tot això està molt bé, però no resol el punt fonamental (...). I el punt fonamental és un traspàs del poder."

"Queden al marge de l'Estatut tots els problemes polítics. I així el problema social, que té dos aspectes, l'obrer i l'agrari, en l'Estatut redactat per la ponència continua confiat al Poder central. És a dir, que en el futur Parlament català, el problema social no podrà ésser solucionat, perquè no entrarà en les seves atribucions...

Per a nosaltres, que el Parlament català pugui legislar sobre tots els problemes polítics té una importància extraordinària. Perquè el Parlament català no seria tal Parlament, si la legislació d'aquest no afectava els interessos morals i materials dels catalans. I això és el que es busca, que el poble català es desinteressi del Parlament quan actuï (...). En canvi, si el Parlament català fos tal Parlament, darrera seu hi hauria tot el poble. I aquest és el perill que clarament veuen els regionalistes. Perquè si en el Parlament català anem a la solució de tots els problemes que ara agiten el món, aleshores els ciutadans s'interessaran pel Parlament, creant una majoria d'esquerra i acabant amb el domini de la Lliga."